

Dierenarts Nienke Bijvoets en Mona de Keizer hebben beiden een eigen praktijk als gedragstherapeut voor katten. Ze zijn aangesloten bij diergedragsspecialist Tinley en schrijven artikelen over kattengedrag op basis van wetenschappelijke inzichten.

Kittens opvoeden kinderspel?

Socialisatie en opvoeding van katten

Kittens zijn zeer vertederend en het is meestal moeilijk weerstand bieden aan zo'n kleine pluizenbol. Veel mensen realiseren zich niet dat socialisatie, opvoeding en medische zorg van kittens veel tijd, geld en energie kost. Hoe zorg je er voor dat een kitten opgroeit tot een sociale huiskat zonder gedragsproblemen? In dit artikel gaan we nader in op socialisatie en opvoeding van kittens en behandelen we een aantal aspecten die het in huis halen van kittens met zich meebrengt. Medisch belangrijke aspecten, zoals gezondheidscheck, ontworming, vlooiënbestrijding, vaccinatie en voeding behandelen we in dit artikel niet, neem daarvoor contact op met uw dierenarts.

Een mandje kittens is moeilijk te weerstaan... Foto: Ron Baltus.

*Gecontroleerd contact met honden tijdens de gevoelige periode(n) kan overmatige angst voor honden op latere leeftijd voorkomen.
Foto: Ron Baltus.*

De ontwikkeling van kittens kan worden ingedeeld in vijf fasen. Namelijk de prenatale fase (voor de geboorte), neonatale fase (0 – 2 weken), overgangperiode (2 – 3 weken), primaire socialisatieperiode (3 – 8 weken) en secundaire socialisatieperiode (8 – 16 weken). Tijdens de neonatale fase is de kitten volledig afhankelijk van de moederpoes en brengt het grootste deel van de tijd door met slapen en drinken. Veel zintuigen zijn nog niet (volledig) ontwikkeld. Tijdens de overgangperiode openen de ogen en oren en begint de kitten zich op geluid te oriënteren. Vanaf ongeveer drie weken begint de belangrijke periode van socialisatie.

Socialisatie en gevoelige perioden

Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar gevoelige perioden en specifieke sociale leerprocessen bij katten. Als een dier in een gevoelige periode niet de mogelijkheid krijgt ervaringen op te doen met sociale vaardigheden en omgevingsprikkels, heeft het een verhoogd risico om angst te ontwikkelen. Bij kittens verloopt deze zogenaamde primaire socialisatieperiode van ongeveer 2 – 3 weken tot 7 – 9 weken. In deze periode is angst geremd en leren kittens bepaalde diersoorten, waaronder de eigen soort,

Verspreid speeltjes door het huis, zodat de katten zelf kan spelen.

accepteren. Kittens schrikken wel snel of kunnen angstig reageren, maar herstellen zich in deze fase ook weer snel waardoor ze makkelijker leren dat bepaalde dieren of objecten niet eng zijn. Eigenlijk komt het erop neer dat de nieuwsgierigheid van de katten de angst overwint. Dit gedrag is functioneel, omdat de katten zo kan wennen aan mensen, nieuwe objecten en de omgeving. In de secundaire socialisatieperiode (van 8 – 9 tot 14 – 16 weken) worden sociale vaardigheden verder aangescherpt. Kittens met beperkte ervaringen in de primaire socialisa-

Tips voor keuze van een kitten

- Maak kennis met de ouderdieren
- Observeer het nest; kijk naar onderlinge interacties en spel. Kijk of alle kittens ondernemend en zelfverzekerd overkomen
- Bekijk de reactie van de katten op nieuwe objecten en geluiden
- Pak de katten op en bekijk de reactie op nieuwe mensen
- Let op ziekteverschijnselen, check bijvoorbeeld ogen en neus

tieperiode kunnen dan alsnog worden gesocialiseerd. Dit moet wel gedoseerd gebeuren, omdat nu de neiging om angstig te reageren groter is. Kittens die dagelijks vijf minuten opgepakt worden vanaf een leeftijd van 2 weken tot 45 dagen zijn minder angstig dan kittens waarbij dit niet is gebeurd. Belangrijk hierbij is dat ze door ten minste vier personen worden opgepakt. Dit zorgt er voor dat kittens later de minste angst vertonen voor vreemden.

Invloed van de ouders

De verzorging van en door de moeder heeft invloed op de ontwikkeling van kittens. Het zogen vergt veel energie van een moederpoes. Kittens van moederpoezen die tijdens de tweede helft van de dracht en de eerste zes weken van de zoogperiode ondervoed zijn, vertonen een afwijkende fysieke en gedragsmatige ontwikkeling. Onderzoek heeft aangetoond dat deze kittens moeite hebben met het aanleren van nieuwe taken, angst, agressie en asociaal gedrag vertonen. Daarnaast blijken ze heftiger te reageren op prikkels.

De genen van de vader spelen ook een rol bij vriendelijkheid naar mensen. Uit onderzoek lijkt verder naar voren te komen dat vijftien procent van de katten ongevoelig is voor socialisatie met mensen. Hierbij lijkt een genetische aanleg van de kat ervoor te zorgen dat deze, ondanks een goede socialisatie, toch angstig blijft voor mensen

Wanneer naar een nieuwe eigenaar?

Een algemene richtlijn voor de leeftijd waarop een kitten het beste naar een nieuwe eigenaar kan worden verplaatst, is moeilijk te geven. Wettelijk gezien is zeven weken de minimumleeftijd waarop een kitten van zijn moeder gescheiden mag worden. De kitten kan op deze leeftijd meestal zelfstandig eten, zich ontlasten en vast voedsel verteren. Over het algemeen is het uitgangspunt dat deze minimumleeftijd in veel gevallen te jong is. Bij het bepalen van de optimale leeftijd spelen diverse factoren een rol. Bij een prikkelarme omgeving of erg angstige moederpoes, kan het juist verstandig zijn een kitten voor het eind van de eerste socialisatieperiode (negen weken) naar een nieuwe eigenaar te laten gaan, omdat het aanpassings- en herstelvermogen gaat afnemen na de leeftijd van negen weken. Voor het ontwikkelen van sociaal gedrag naar andere katten zitten er mogelijk voordelen aan dat de kitten bij moeder en nestgenoten blijft tot veertien weken. Wel kan sociaal spel bij oudere kittens soms escaleren in serieuze incidenten. Als kittens samen geplaatst worden of er is al een goed op katten gesocialiseerde kat in huis, dan kunnen kittens sociale vaardigheden ook bij de nieuwe eigenaar verder ontwikkelen. Voldoende aandacht van de nieuwe eigenaar voor het socialiseren van de kitten is ook van belang.

De eerste kennismaking

Bij confrontatie met een nieuw object of geluid, reageert een kitten attent of schrikt, maar herstelt snel en gaat op onderzoek uit. Kittens kun je laten wennen aan mensen, kinderen van diverse leeftijden, andere huisdieren, situaties, objecten en geluiden. Je kunt hierbij denken aan de reismand, autorijden en dierenartsbezoek. Herhaaldelijke blootstelling aan specifieke nieuwe prikkels is belangrijk voor het leerproces van een kitten. Gebleken is dat bijvoorbeeld bij puppy's een nieuwe prikkel

Spelgedrag kittens

Kittens beginnen met spel op een leeftijd van vier weken. Er zijn verschillende spelvormen: sociaal spel, objectspel en coördinatiespel. In sociaal spel spelen kittens met elkaar. In objectspel spelen ze met voorwerpen en in coördinatiespel oefenen ze hun evenwichtsorgaan door te rennen, springen en klimmen. Sociaal spel vindt plaats tussen een leeftijd van vier en veertien weken. Eerst vooral in groepjes en vanaf negen weken in tweetallen. Veel gebruikte houdingen voor het starten van spel zijn aanvallen en op de rug liggen. Spelen met objecten en coördinatiespel wordt vooral gezien vanaf zeven tot acht weken en heeft een piek rond achttien weken. Dit lijkt vooral te dienen als oefening voor de jacht; iets bespringen, vastgrijpen en veiligstellen tussen de pootjes of naar de bek brengen.

drie tot vijf keer aangeboden moet worden. Hoewel er relatief weinig onderzoek gedaan is naar het socialiseren van kittens is te verwachten dat, net als bij baby's en puppy's, prikkels gedoseerd aangeboden moeten worden. Het is dus belangrijk dat kittens niet te veel prikkels tegelijk te verwerken krijgen. Ook moet de kitten tussendoor voldoende rust krijgen om indrukken te verwerken.

Socialisatie en probleemgedrag

Het kan voorkomen dat er in de gevoelige periode(n) van een kitten zaken mislopen. Hierbij valt te denken aan beperkte of traumatiserende blootstelling aan bepaalde prikkels, waardoor de kat op volwassen leeftijd heftig angstgedrag vertoont. Kittens die op de leeftijd van twee weken bij de moeder weggehaald worden, ontwikkelen verschillende gedragsmatige, emotionele en fysieke afwijkingen. Ook kan een moederpoes wegvallen voordat de kittens het speenproces, dat op ongeveer zeven à acht weken leeftijd grotendeels voltooid is, hebben doorlopen. Gesuggereerd wordt dat tijdens het speenproces kittens leren omgaan met frustratie, doordat de moederpoes in toenemende mate de toegang tot haar tepels blokkeert. Wanneer ze dit niet leren zou dit mogelijk tot een verhoogde kans op agressieproblemen op latere leeftijd kunnen leiden. Het komt helaas voor dat kittens op moeten groeien zonder moederpoes. Om schadelijke effecten van handmatig grootbrengen van kittens te voorkomen, is het belangrijk dat kittens samen met nestgenootjes of leeftijdgenootjes opgroeien. Uit de praktijk blijkt dat hierdoor zelden gedragsproblemen optreden, omdat de kittens voldoende leren van elkaar. Kittens die zonder moeder en nestgenoten opgroeien, krijgen minder kans om sociale vaardigheden op te doen. Tijdens sociaal spelcontact met nestgenoten leren kittens hun bij- en krabgedrag matigen. Wanneer ze dit onvoldoende leren kan op latere leeftijd sprake zijn van spelagressie met gebruik van nagels en tanden, gericht op bijvoorbeeld de handen of voeten van de eigenaar.

Een kitten in huis

Als de kitten mee mag naar de nieuwe eigenaar, is het belangrijk om hem rustig te laten wennen aan de nieuwe

situatie in een aparte kamer met eigen water- en voerbakje, kattenbak, slaapplekje en krabpaal. Als er kinderen, katten of andere huisdieren in huis zijn, laat deze niet allemaal tegelijk kennismaken met de kitten. De kitten moet eerst wennen aan de nieuwe omgeving. Gebruik hetzelfde kattenbakgrit als de eerste eigenaar zodat de kitten de kattenbak makkelijker herkent. Ook is het belangrijk ervoor te zorgen dat de kitten toegestane alternatieven aangeboden krijgt voor het uitvoeren van natuurlijk gedrag, zoals klimmen op meubilair of krabben aan de bank. Plaats bijvoorbeeld hoge klimkrabmeubelen en krabpalen in de buurt van meubelstukken. Door de kitten met spel of iets lekkers naar deze gewenste plekken te lokken en het daar te belonen, kun je als eigenaar stimuleren dat de kitten juist van deze voorwerpen gebruik gaat maken. Daarnaast kunnen de ongewenste plekken minder aantrekkelijk gemaakt worden met bijvoorbeeld dubbelzijdig tape. Leer de kitten zo snel mogelijk om te krabben op daarvoor bestemde plaatsen. Zorg voor meerdere soorten krabmogelijkheden (van karton en sisal) en leg deze op de grond.

Bij het opvoeden van een kitten is het belangrijk consequent te handelen. Wanneer bepaald gedrag soms wel en soms niet toegestaan is, weet een kitten niet goed waar het aan toe is. Geef duidelijk aan wat wel en niet mag. Een kitten fysiek straffen kan zorgen voor het ontstaan van angst voor de eigenaar, gebruik bij straffen liever je stem of als het echt nodig is, een plantenspuit. Negeren van ongewenst gedrag of 'nee' zeggen en de kitten weghalen in combinatie met het bieden van een alternatief en direct belonen voor goed gedrag heeft de voorkeur.

Aaien, oppakken, borstelen, tandenpoetsen en nagels knippen zijn activiteiten die geoefend kunnen worden. Ook is het heel belangrijk te spelen met de kitten. Dit kan het beste met (hengel)speeltjes gedaan worden. Het is niet verstandig om een kitten met je handen te laten spelen. Hierdoor leert hij dat het toegestaan is om handen met nagels vast te pakken en te bijten. Dit wordt minder prettig als de kitten groter wordt en de beten en krabben pijnlijker. Verspreid veilige speeltjes door het huis zodat de kitten ook zelf kan spelen. Kittens zijn vaak erg speels, maar moeten ook voldoende gelegenheid krijgen om te slapen. Laat een slapend kitten daarom met rust.

Tot slot

Opvoeden en socialiseren van een kitten is veel werk. Je poes een nestje laten krijgen, kost helemaal veel tijd, geld en energie en vergt deskundigheid om problemen te voorkomen. Bereid je goed voor op de komst van een kitten en vraag aanvullend advies bij dierenarts en gedrags-therapeut. Bedenk hierbij ook dat asielen overvol zitten met kittens en hele leuke volwassen huiskatten!

Meer weten?

Neem voor meer informatie contact op met diergedragsspecialist Tinley, op www.tinley.nl, of telefonisch op 0900 - 2020653.

